

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 marca 2012 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów

w składzie:

Przewodniczący: SSO Witold Rękosiewicz

Protokolant: asystent sędziego Anna Rowińska - Abczyńska

po rozpoznaniu w dniu 27 marca 2012 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa Stowarzyszenia (...) z/s w P.

przeciwko Wyższej Szkole (...) w P.

o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone

I. Uznaje za niedozwolone i zakazuje Wyższej Szkole (...) w P. wykorzystywania w umowach z konsumentami postanowień wzorca umowy o treści:

1. „Wysokość wszystkich opłat ustalana jest za każdy rok akademicki przez Kanclerza Uczelni w drodze decyzji i ogłaszana na tablicy ogłoszeń nie później niż do 31 marca poprzedniego roku akademickiego.”
2. „W przypadku przekraczającego 60 dni opóźnienia w dokonywaniu opłat za naukę , uczelnia może skreślić Studenta z listy Studentów i tym samym rozwiązać umowę ze studentem o kształcenie bez wypowiedzenia.”
3. „ Podstawą wydania Studentowi dokumentów , które zostały przez niego złożone w związku z podjęciem nauki w Uczelni (...) jest uregulowanie wszelkich zobowiązań finansowych wobec Uczelni (...).”
4. „Ewentualne spory związane z wykładnią i wykonywaniem niniejszej umowy , jak również skutkami jej niewykonania lub nienależytego wykonania będą rozstrzygane przez rzeczowo właściwy Sąd powszechny w P..”

II. Oddala powództwo w pozostałej części.

III. Zasądza od Wyższej Szkoły (...) w P. na rzecz Stowarzyszenia (...) z/s w P. kwotę 1440 zł (jeden tysiąc czterysta czterdzieści) tytułem kosztów zastępstwa procesowego od czterech pozwów

IV. Zasądza od Stowarzyszenia (...) z/s w P. na rzecz Wyższej Szkoły (...) w P. kwotę 360 zł (trzysta sześćdziesiąt) tytułem kosztów zastępstwa procesowego od pozwu , w zakresie którego powództwo oddalono .

V. Obciąża Wyższą Szkołę (...) w P. kwotą 2400 zł (dwa tysiące czterysta) tytułem stałej opłaty sądowej od czterech pozwów i nakazuje pobranie tej kwoty od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa – Kasa Sądu Okręgowego w Warszawie

VI. Przejmuje na Skarb Państwa- Kasa Sądu Okręgowego w Warszawie kwotę 600zł (sześćset) tytułem stałej opłaty sądowej od jednego pozwu.

VII. Zarządza publikację prawomocnego wyroku w Monitorze Sądowym i Gospodarczym na koszt Wyższej Szkoły (...) w P. .

SSO Witold Rękosiewicz

Sygn. Akt XVII AmC 3/11

UZASADNIENIE

Powód Stowarzyszenie (...) z siedzibą w P. pozwami z dnia 29 grudnia 2010 r. wniósł o uznanie za niedozwolone i zakazanie pozwanemu Wyższej Szkole (...) w P. (...), Szkoła, pozwany) wykorzystywania w umowach z konsumentami następujących postanowień wzorca umownego pod nazwą „Umowa o przeprowadzenie kształcenia na studiach inżynierskich pierwszego stopnia” stosowanego przez pozwanego przy wykonywaniu działalności gospodarczej w brzmieniu:

1. „Wysokość wszystkich opłat ustalana jest za każdy rok akademicki przez Kanclerza Uczelni w drodze decyzji i ogłaszana na tablicy ogłoszeń nie później niż do 31 marca poprzedniego roku akademickiego”.
2. „W przypadku przekraczającego 60 dni opóźnienia w dokonywaniu opłat za naukę, uczelnia może skreślić Studenta z listy studentów i tym samym rozwiązać umowę ze Studentem o kształcenie bez wypowiedzenia”.
3. „Podstawą wydania Studentowi dokumentów, które zostały przez niego złożone w związku z podjęciem nauki w Uczelni (...) jest uregulowanie wszelkich zobowiązań finansowych wobec Uczelni”.
4. „(...) oświadczenia Uczelni zwrócone a adresowane na dotychczasowy adres wywołują skutek doręczenia”.
5. „Ewentualne spory związane z wykładnią i wykonywaniem niniejszej umowy, jak również skutkami jej niewykonania lub nienależytego wykonania będą rozstrzygane przez rzeczowo właściwy sąd powszechny w P.”.

W uzasadnieniu powód zarzucił, iż kwestionowane postanowienia wzorca stosowanego przez pozwanego są sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco naruszają interesy konsumentów. Stanowią więc niedozwolone klauzule umowne w rozumieniu art. 385¹ § 1kc.

Odnośnie pierwszego kwestionowanego postanowienia powód wskazał, że przewiduje ono, iż uczelnia nie będzie zobowiązana do należytego indywidualnego informowania konsumentów o zmianach w wysokości swojego wynagrodzenia.

Drugie kwestionowane postanowienie przewiduje w ocenie powoda uprawnienie przedsiębiorcy do natychmiastowego rozwiązania umowy, bez zachowania okresu wypowiedzenia, w przypadku opóźnienia w płatnościach – jednakże bez przewidzenia trybu uprzedniego wezwania do uregulowania zaległości z wyznaczeniem odpowiedniego dodatkowego terminu i zagrożenia, że w razie dalszego braku zapłaty umowa zostanie rozwiązana.

Trzecie z kwestionowanych w pozwie postanowień umownych stanowi w ocenie powoda niedozwoloną klauzulę umowną, z uwagi na fakt, iż przewiduje uzależnienie wydania studentowi z powrotem jego dokumentów (np. matury) od uprzedniego uregulowania zaległości finansowych, co jest niezgodne z prawem..

Czwartemu z kwestionowanych postanowień powód zarzucił natomiast, iż przewiduje domniemanie zasad związanych z doręczaniem oświadczeń woli uczelni wyłącznie na niekorzyść konsumentów, przy jednoczesnym braku takich obostrzeń w stosunku do siebie samej.

Piąte z kwestionowanych postanowień przewiduje natomiast w jego ocenie narzucenie konsumentom właściwości miejscowej sądu korzystnej wyłącznie dla pozwanej uczelni.

Pozwany wniósł o:

- 1) Odrzucenie pozwu na podstawie art. 199 § 1 pkt 3 kpc z uwagi na brak legitymacji czynnej strony powodowej,
- 2) Na podstawie art. 199 § 1 pkt 3 kpc o odrzucenie pozwu z uwagi na brak legitymacji biernej po stronie pozwanej – pozwaną jest wg treści pozwu Wyższa Szkoła (...) w P. przy ul. (...), a nie Wyższa Szkoła (...) w P. z siedzibą w P. przy ul. (...),
- 3) Połączenie i łączne rozpoznanie niniejszego powództwa wraz z postępowaniami toczącymi się pomiędzy stronami niniejszego procesu przed tut. Sądem w sprawach o sygnaturach akt XVII AmC 4/11, XVII AmC 5/11, XVII AmC 6/11, XVII AmC 7/11 na podstawie art. 191 kpc pod sygnaturą akt XVII AmC 3/11.
- 4) Zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego wysokości 2.160, 00 złotych

Ponadto, z ostrożności procesowej na wypadek nieuwzględnienia wniosku o odrzucenie, zawartego w pkt 1 oraz pkt 2 niniejszej odpowiedzi na pozew wniósł o:

- 5) Oddalenie powództwa w całości jako oczywiście bezzasadnego,
- 6) Zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego w wysokości 2.160,00 złotych;
- 7) Przeprowadzenie rozprawy;
- 8) Przeprowadzenie dowodu z załączonych do niniejszej odpowiedzi na pozew dokumentów na okoliczność ustalenia bezzasadności roszczenia strony powodowej, w szczególności na okoliczność ustalenia, iż zapisy, co do których powód podnosi, iż rzekomo stanowią klauzule niedozwolone były przedmiotem badania przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów i nie stwierdzono, aby naruszały one interesy konsumentów; na okoliczność ustalenia, iż praktyka ogłaszania wysokości wszystkich opłat za każdy rok akademicki przez Kanclerza Uczelni w drodze decyzji oraz poprzez ogłoszenie na tablicy ogłoszeń nie pozwala na uznanie zapisu § 6 ust. 2 umowy za naruszającego „dobre obyczaje” czy też naruszającego interesy konsumenta;
- 9) Przeprowadzenie dowodu z przesłuchania w charakterze świadka W. Z. – Dyrektora Administracyjnego Wyższej Szkoły (...) w P. (adres do doręczeń Wyższa Szkoła (...) w P. ul. (...)-(...) P.) na okoliczność ustalenia, iż zapisy umowne co do których powód wnosi o uznanie ich za niedozwolone klauzule umowne były przedmiotem badania przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów i nie stwierdzono, aby naruszały one interesy konsumentów; na okoliczność ustalenia, iż stosowana procedura informowania studentów o wysokości wszystkich opłat za dany rok akademicki jest zgodna z pojęciem „dobrych obyczajów” i nie narusza interesów konsumenta;
- 10) Przeprowadzenie dowodu z przesłuchania stron z ograniczeniem do strony pozwanej w imieniu której występuje Kanclerz – doc. Dr inż. I. F. na okoliczność ustalenia, iż zapisy umowne co do których powód wnosi o uznanie ich za niedozwolone klauzule umowne były przedmiotem badania przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów i nie stwierdzono, aby naruszały one interesy konsumentów; na okoliczność ustalenia, iż stosowana procedura informowania studentów o wysokości wszystkich opłat za dany rok akademicki jest zgodna z pojęciem ‘dobrych obyczajów’ i nie narusza interesów konsumenta;

Uzasadniając powyższe pozwany wskazał, że z treści pozwu nie wynika, aby powód był organizacją społeczną uprawnioną w rozumieniu art. 61 § 1 kpc do wytaczania w sprawach o ochronę konsumentów powództwa na rzecz obywateli. Zazaczył, iż o tym, czy organizacja społeczna może powodować wszczęcie albo wstępować do toczącego się procesu decydować będzie wyłącznie Sąd na podstawie wskazanych w statucie celów organizacji, albowiem wobec zmiany art. 61 kpc i uchylecia pierwotnej delegacji dla Ministra Sprawiedliwości do sporządzenia wykazu organizacji społecznych uprawnionych do działania przed sądem w imieniu lub na rzecz obywateli na mocy ustawy z dnia 2

lipca 20014r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2004 Nr 172 poz. 1804) rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 10 listopada 2000 r. w sprawie określenia wykazu organizacji społecznych uprawnionych do działania przed sądem w imieniu lub na rzecz obywateli (Dz. U. 2000 Nr 100 poz. 1080) pozbawione zostało mocy prawnej. Nie mogą to w żadnym wypadku być organizacje, których celem jest prowadzenie działalności gospodarczej. Natomiast spośród organizacji, które nie mają na celu działalności gospodarczej, uprawnienia do zajmowania specjalnej pozycji w ramach postępowania cywilnego mają te organizacje, których określony w ich statutach zakres działalności dotyczyć będzie stosunków prawnych wskazanych przepisami kpc.

W przedmiotowej sprawie strona powodowa w żaden sposób nie wykazała, aby była organizacją społeczną, do której zadań statutowych należy ochrona interesów konsumentów, gdyż nie został załączony nawet wyciąg ze statutu Stowarzyszenia wskazujący na zakres działalności tego podmiotu. Zaniechanie to nie może być w jego ocenie działem przypadku, gdyż strona powodowa reprezentowana jest przez profesjonalnego pełnomocnika. Obecność po stronie powodowej profesjonalnego pełnomocnika nakłada nadto na tę stronę wykazania w myśl art. 6 kc wszystkich okoliczności na które się w niniejszej sprawie powołuje. Tymczasem do pozwu załączono jedynie przedmiotową umowę, co powinno w ocenie pozwanego skutkować odrzuceniem pozwu. Niezależnie od powyższego podnieść również należy, iż w treści art. 61 § 1 kpc wyraźnie wskazano, iż organizacje społeczne wytaczają powództwa na rzecz obywateli. Z treści zatem tego przepisu wypływa obowiązek zaznaczenia na czyją rzecz działa dana organizacja społeczna przy wystąpieniu z pozwem, nie wyłącza art. 479³⁸ § 1 kpc, bowiem zwolnienie powoda z wymogu wskazania beneficjenta w imieniu lub na rzecz którego działa nie wynika z treści tego przepisu.

Ponadto podkreślił okoliczność, iż z treści pozwu – oznaczenia stron wynika, iż Wyższa Szkoła (...) w P. nie może występować jako strona pozwana w niniejszym postępowaniu, bowiem jak wskazał powód w roli pozwanej winna występować Wyższa Szkoła (...) w P. i w dodatku z siedzibą przy ul. (...). Takie oznaczenie strony pozwanej powoduje, iż to nie jest to podmiot, który został wezwany do udziału w niniejszej sprawie. Jako dowód na powyższe wskazał wypis z rejestru szkół wyższych; wyciąg ze statutu Wyższej Szkoły (...) w P..

W związku z powyższym, w ocenie powoda niniejsze powództwa jako wniesione przez osobę nieuprawnioną i przeciwko innemu podmiotowi winno być odrzucone na podstawie art. 199 § 1 pkt 3.

Z ostrożności procesowej, na wypadek nieuwzględnienia przez Sąd powyższej argumentacji, pozwany z całą stanowczością zaprzecza wszystkim twierdzeniom wyraźnie nie przyznanym i wnosi o oddalenie w całości powództwa jako oczywiście bezzasadnego.

Ponadto przedłożył artykuły odnoszące się do praktyki w przedmiocie postępowania Stowarzyszenia i de facto uzyskiwania nienależnych mu świadczeń na skutek obaw przedsiębiorców przed obroną swoich prawnie chronionych interesów w postępowaniu przed Sądem Okręgowym w Warszawie – Sądem Ochrony Konkurencji i Konsumentów: wydruk ze strony internetowej Polskiego Stowarzyszenia (...), wydruk ze strony internetowej (...), wydruk ze strony internetowej (...).

Przechodząc do merytorycznej oceny zarzutów pozwany stwierdził, iż kwestionowany przez powoda w punkcie pierwszym zapis był przedmiotem badania przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegaturę w P. już w 2004 roku. Jak wynika z treści pisma w/w organu do władz Wyższej Szkoły (...) w P. ten zapis umowy o kształcenie został zmieniony, aby pozostawał w zgodności z dyspozycją art. 385¹ kc. Wskazał nadto, że w w/w zapisie Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów Delegatura w P. kwestionował jedynie brak możliwości ustalenia przez studenta wysokości kosztów, do których ponoszenia zostaje on zobowiązany w wyniku podjęcia nauki na Uczelni. Powyższy zapis jak już wskazano powyżej, został uzupełniony o wskazanie, na jakiej podstawie (wzrost wskaźnika wzrostu kosztów utrzymania ustalanego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego) może nastąpić ewentualny wzrost opłat za kształcenie na Uczelni, co pozwala studentom przewidzieć wysokość możliwej podwyżki opłat tytułem zobowiązań wynikających z umowy o kształcenie. Tym samym, w ocenie pozwanego kwestionowany przez powoda

zapis nie stanowi klauzuli abuzywnej w rozumieniu art. 385¹ kc. Dowód: wezwanie z UOKiK z dnia 12 października 2004 r.; wzór umowy z 2004r.

Ponadto podniósł, iż z lakonicznego uzasadnienia pozwu nie wynika dlaczego, to kwestionowany przez powoda w pkt pierwszym pozwu zapis miałby stanowić niedozwolone postanowienie umowne.

Odnosnie postanowienia kwestionowanego w pkt drugim pozwany wskazał, iż podstawą zastosowania rozwiązania umowy ze skutkiem natychmiastowym jest opóźnienie w regulowaniu opłat przekraczające okres 60 dni, a więc ponad 2 miesiące. W ocenie pozwanego, czas ten jest dostatecznie długi i w czasie jego trwania strona umowy o kształcenie (student) może podjąć kroki zmierzające do pozyskania jakichkolwiek środków na kontynuację nauki. Podkreślił, iż zgodnie ze statutem uczelni Kanclerz może ale nie musi skorzystać z tego uprawnienia, co zapewnia konsumentom możliwość kontynuowania nauki pomimo braku płatności przez okres ponad dwóch miesięcy.

Zdaniem pozwanego kontrahent konsumenta winien mieć możliwość rozwiązania umowy ze skutkiem natychmiastowym bez zachowania okresu wypowiedzenia w przypadkach wskazanych w umowie i bez konieczności uprzedniego wyznaczenia dodatkowego terminu do zapłaty zaległości. Przyjęcie konstrukcji proponowanej przez powoda skutkowałoby tym, iż de facto Wyższa Szkoła (...) w P. nie uzyskiwałaby środków finansowych na swoją statutową działalność w realnie krótkim terminie a student mimo nieuregulowania czesnego nadal otrzymywałby świadczenie w postaci możliwości uczestnictwa w zajęciach i wykładach. Dalsze odraczanie terminu płatności stwarzałoby bowiem realne zagrożenie egzystencji Uczelni i wykonywania podstawowych zadań, dla których to została ona utworzona.

Dobrym obyczajem stosowanym w tej materii przez Uczelnię jest umożliwienie studentowi kontynuacji nauki i odraczanie terminów płatności. Wskazał, iż zamiarem Szkoły nie jest stricte rygorystyczne egzekwowanie zapisów umowy, w związku z tym aby nie doprowadzać do sytuacji przewidzianej w § 8 ust. 1 umowy. (...) w P. wielokrotnie zwraca się do studenta o uregulowanie zaległości. W tym celu Kanclerz uczelni wydał zarządzenie z 1 października 2008 roku regulujące od strony formalnej dotychczasową praktykę, a które to zarządzenie statuuje następującą procedurę:

- po wystąpieniu na koncie studenta zadłużenia automatycznie generowany jest komunikat elektroniczny na indywidualną skrzynkę pocztową, którą otrzymuje każdy student rozpoczynający studia. Student zostaje poinformowany komunikatem o zadłużeniu z prośbą o jego likwidację
- jeżeli po 7 dniach zadłużenie nie znika zostaje wysłany kolejny komunikat tą samą drogą
- jeżeli po kolejnych 7 dniach zadłużenie ni nie znika student otrzymuje 3 komunikat z ostrzeżeniem o zamiarze skreślenia go z listy studentów
- jeżeli również nie zareaguje, po kolejnych 10 dniach Kwestor wysyła do dłużnika pismo listem poleconym za dowodem doręczenia, w którym wzywa go do spłaty zadłużenia i ostrzega o sankcjach
- po wyczerpaniu powyższych możliwości i odczekaniu do 60 dni Kanclerz występuje do dziekana z prośbą o skreślenie dłużnika z listy studentów.

Dowód zarządzenie Kanclerza (...) z dnia 1 października 2008r.; zeznania świadka W. Z., przesłuchanie Kanclerza (...) doc. Dr inż. I. F.

Jeżeli zatem zwyczaj i formalne zarządzenie mają na uwadze zdyscyplinowanie studentów i uiszczanie opłat w terminie, jak również w przypadkach szczególnych uzyskanie odroczenia terminu płatności, to nie sposób wywodzić aby rozwiązanie umowy ze skutkiem natychmiastowym przy tylu ponagleniach i wezwaniach było praktyką sprzeczną z dobrymi obyczajami i naruszało interesy konsumenta. Na marginesie wskazał, iż faktycznie nawet po upływie 60

dni pozwany czeka jeszcze pewien okres czasu, wyrażając tym samym dobrą wolę wobec niepłacących studentów ze skreśleniem ich z listy i dopiero w ostateczności korzysta z zapisu § 8 ust. 1 umowy o kształcenie.

Dowód zarządzenie Kanclerza (...) z dnia 1 października 2008r.; zeznania świadka W. Z., przesłuchanie Kanclerza (...) doc. Dr inż. I. F..

Niezależnie od powyższego wskazał, iż możliwość rozwiązania ze skutkiem natychmiastowym umowy zawartej z konsumentem z uwagi na nie wywiązywanie się przez niego ze swoich obowiązków bez konieczności wyznaczania dodatkowego terminu i informowania o skutkach jego nie dochowania nie została wskazana jako przykładowa klauzula niedozwolona w art. 385³ kc. Skoro zatem, racjonalny ustawodawca przez okres ponad 10 lat nie zdecydował się na zamieszczenie jako przykładu klauzuli niedozwolonej takiego zapisu, to świadczyć to może wyłącznie o tym, iż wbrew twierdzeniom powoda kontrahent konsumenta winien mieć możliwość rozwiązania w trybie natychmiastowym umowy z konsumentem, gdy konsument narusza uporczywie jej postanowienia i nie realizuje swojego świadczenia przez znaczny okres.

Odnośnie postanowienia z punktu trzeciego pozwany wskazał, iż dokument potwierdzający uzyskanie świadectwa dojrzałości czyli tzw matury, wydawany jest abiturientowi w 3 egzemplarzach, więc wbrew obawom strony powodowej student nie jest pozbawiony możliwości wylegitymowania się dokumentem potwierdzającym zdobyte wykształcenie. W ocenie pozwanego, wbrew twierdzeniu powoda, powyższe działanie w żaden sposób nie uchybia przepisom prawa.

Odnośnie postanowienia z punktu czwartego pozwany zauważył, iż kwestionowany przez stronę powodową zapis § 13 ust 3 umowy o kształcenie zawiera zobowiązanie studenta do każdorazowego informowania Uczelni o zmianie swojego adresu. Uznanie za doręczone zwróconych oświadczeń woli Uczelni, wysyłanych na dotychczasowy adres jest więc konsekwencją niedopełnienia przez studenta obowiązku poinformowania Uczelni o zmianie swojego adresu. Podkreślił również, iż przy formułowaniu treści umów zawieranych z konsumentami trzeba mieć na uwadze, aby zapisy w nich zawarte nie stanowiły klauzul abuzywnych, tym nie mniej nie sposób jest ukształtować wzorzec umowny w takli sposób, aby konsument pozostawał stroną wyłącznie uprzywilejowaną, której za niedopełnienie nałożonych na nią obowiązków nie grożą konsekwencje.

Odnośnie postanowienia z punktu piątego pozwany wskazał, iż siedzibą Uczelni jest P., w P. zamieszkują również studenci pobierający naukę na podstawie umowy o kształcenie zawieranej z Uczelnią. Podkreślił, iż zgodnie z dyspozycją art. 34 kpc, w przypadku wszelkich sporów wynikających z umów, powództwo można wytoczyć przed sąd właściwy z uwagi na miejsce wykonania w/w umowy. W przypadku zrealizowania umowy o kształcenie miejscem jej wykonania jest P., siedziba Uczelni.

W pismach procesowych z dn. 4.08.2011 r. powód podniósł, iż pozwany przyznał, że wykorzystywał w obrocie z konsumentami zakwestionowane klauzule umowne i podtrzymał w całości wszystkie żądania pozwu.

Jednocześnie oświadczył, iż prostuje oczywistą omyłkę pisarską zawartą w pozwie i oznacza stronę pozwaną jako Wyższą Szkołę (...) w P.. Wskazał ponadto, iż w prawidłowy sposób podał adres Uczelni, więc nie ma wątpliwości co do tożsamości pozwanej, tym bardziej, że pozwana odebrała pismo z Sądu zawierające odpis pozwu i wniosła odpowiedź na pozew, prawidłowo traktując siebie samą jako stronę pozwaną.

Wskazał również, iż wnioski pozwanego są chybione i powinny być oddalone, gdyż nie wnoszą niczego merytorycznego do sprawy, a kontrola przeprowadzana przez Sąd jest przecież abstrakcyjna.

W odpowiedzi na powyższe pozwany zaprzeczył wszelkim okolicznościom wskazanym w w/w piśmie. Podkreślił, że z treści pozwu – oznaczenia stron wynika, iż Wyższa Szkoła (...) w P. nie może występować jako strona pozwana w niniejszym postępowaniu, bowiem jak wskazał powód w roli pozwanej winna występować Wyższa Szkoła (...) w P. i w dodatku z siedzibą przy ul. (...).

Wskazał, iż powyższe nie może zostać potraktowane jako oczywista omyłka pisarska albowiem błędne oznaczenie strony pozwanej przez powoda może być potraktowane jako oczywista omyłka pisarska, tylko wówczas, np. gdy powód nie orientując się kto, według przyjętej konstrukcji prawnej, powinien być stroną, wskazał jako pozwanego jednostkę organizacyjną osoby prawnej, zamiast tej osoby. W takich wypadkach nie ma przeszkód, aby naprawić występującą wadę w drodze sprostowania oznaczenia strony. W wyniku sprostowania następuje bowiem jedynie uzupełnienie lub skonkretyzowanie pierwotnego oznaczenia strony (vide Wyrok Sądu Najwyższego – Izba Cywilna z dnia 1 kwietnia 2003. II CKN 1422/2000).

Pozwany wskazał, iż przedstawiona powyżej sytuacja nie ma miejsca w niniejszej sprawie. Powód wskazał bowiem jako stronę pozwaną – Wyższą Szkołę (...) z siedzibą w P. przy ul. (...). Nie sposób uznać, że to ten sam podmiot, co Wyższa Szkoła (...), mająca swoją siedzibę w P., przy ulicy (...), tym bardziej, że Wyższa Szkoła (...) w P. nie stosuje w obrocie z konsumentami – studentami żadnych klauzul, które mogłyby zostać uznane za rażąco naruszające prawa konsumentów.

W związku z powyższym, w ocenie pozwanej, pozew złożony przez Stowarzyszenie (...), z uwagi na błędne oznaczenie strony pozwanej, powinien zostać odrzucony na podstawie art. 199 § 1 pkt 3 kpc z uwagi na brak legitymacji biernej po stronie pozwanej – pozwaną nie jest bowiem Wyższa Szkoła (...) w P., lecz Wyższa Szkoła (...) w P..

Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów ustalił i zważył co następuje:

Bezspornym jest, iż pozwany w prowadzonej działalności gospodarczej wykorzystywał przytoczone w pozwie postanowienie umowne. Pozwany temu nie zaprzeczył. Nie zarzucił też niezgodności cytowanych postanowień z treścią stosowanego wzorca umownego. W związku z tym w świetle art. 230 kpc, okoliczność tą należało uznać za przyznaną. Pozwany nie twierdził również, że kwestionowane postanowienia były przedmiotem indywidualnych uzgodnień z konsumentami.

W postępowaniu o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone przedmiotem oceny Sądu jest, czy zawarte we wzorcach, kwestionowane postanowienia kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami oraz czy skutkiem tego dochodzi do rażącego naruszenia interesów konsumentów. Nie dotyczy to jednak postanowień regulujących główne świadczenia stron, jak cena lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Decydujące znaczenie dla abuzywności tych postanowień ma również fakt, czy zostały uzgodnione w sposób indywidualny. W przedmiotowej sprawie, jak wskazano powyżej, nie mamy do czynienia z uzgodnieniem indywidualnym.

Przesłankami abuzywności postanowień wzorca umownego jest zgodnie z brzmieniem art. 385¹ § 1 kc ich sprzeczność z dobrymi obyczajami i rażące naruszenie interesów konsumenta. Istotą dobrych obyczajów jest szeroko rozumiany szacunek dla drugiego człowieka. W stosunkach z konsumentami powinien wyrażać się on właściwym informowaniem o wynikających z umowy uprawnieniach, niewykorzystywaniem uprzywilejowanej pozycji profesjonalisty przy zawieraniu umowy i jej realizacji, rzetelnym traktowaniu konsumenta jako równorzędnego partnera umowy. Za sprzeczne z dobrymi obyczajami można więc uznać działania zmierzające do niedoinformowania, dezorientacji, wywołania błędnego przekonania u konsumenta, wykorzystania jego niewiedzy lub naiwności, ukształtowania stosunku zobowiązaniowego niezgodnie z zasadą równorzędności stron (tak M. Śmigiel – Wzorce s. 360). Chodzi więc o działanie, które potocznie określane jest jako nieuczciwe, nierzetelne, odbiegające in minus od przyjętych standardów postępowania.

Klauzula generalna wyrażona w art. 385¹ § 1 k c uzupełniona została listą niedozwolonych postanowień umownych zamieszczoną w art. 385³ k c. Obejmuje ona najczęściej spotykane w praktyce klauzule uznane za sprzeczne z dobrymi obyczajami zarazem rażąco naruszające interesy konsumenta. Ich wspólną cechą jest nierównomierne rozłożenie praw, obowiązków czy ryzyka między stronami prowadzące do zachwiania równowagi kontraktowej. Są to takie klauzule, które jedną ze stron (konsumenta) z góry w oderwaniu od konkretnych okoliczności stawiają w gorszym położeniu. Wyliczenie to ma charakter niepełny, przykładowy i pomocniczy. Funkcja jego polega na tym,

że zastosowanie we wzorcu umowy postanowień odpowiadających wskazanym w katalogu znacząco ułatwić ma wykazanie, że spełniają one przesłanki niedozwolonych postanowień umownych objętych klauzulą generalną art. 385¹ § 1 k.c. W razie wątpliwości ciężar dowodu, że dane postanowienia nie spełniają przesłanek klauzuli generalnej spoczywa na przedsiębiorcy. – art. 385¹ § 4 k.c. Aby uchylić domniemanie, że klauzula umowna zgodna z którąś z przykładowych klauzul wymienionych w art. 385³ k.c. jest niedozwolonym postanowieniem umownym należy wykazać, że została ona uzgodniona indywidualnie lub, że nie kształtuje praw i obowiązków konsumentów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami rażąco naruszając ich interesy mimo swego „niedozwolonego” brzmienia tzn. nie spełnia przesłanek z art. 385¹ § 1 k.c. Dopiero po wykazaniu tej drugiej okoliczności może dojść do uchylenia domniemania abuzywności.

Oceniając w świetle powyższego pierwsze z kwestionowanych postanowień należy stwierdzić, iż stanowi ono typową klauzulę abuzywną albowiem uprawnia przedsiębiorcę do jednostronnej zmiany istotnych warunków umowy bez należytego powiadomienia konsumenta o powyższych zmianach, poinformowania o możliwości określenia terminu do przeanalizowania nowych warunków oraz ewentualnego odstąpienia od umowy.

Drugie z kwestionowanych postanowień przewiduje natomiast uprawnienie przedsiębiorcy do natychmiastowego rozwiązania umowy w przypadku gdy student nie zapłaci w terminie czesnego bez wprowadzenia wymogu uprzedniego wezwania do zapłaty z wyznaczeniem dodatkowego terminu i zagrożeniem, że brak reakcji na powyższe spowoduje rozwiązanie umowy.

Powyższej oceny nie zmienia również przywołane przez pozwanego rozporządzenie Kanclerza uczelni z 1 października 2008 roku łagodzące treść kwestionowanego w pozwie zapisu, gdyż nie stanowi ono integralnej części kwestionowanego w niniejszej sprawie wzorca. We wzorcu nie znajduje się żadne odesłania do przedmiotowego rozporządzenia i konsument nie ma wiedzy o jego istnieniu.

Jednocześnie należy podkreślić, że stosowana przez kontrahenta konsumenta rzeczywista praktyka nie ma żadnego wpływu na abstrakcyjną ocenę kwestionowanego postanowienia wzorca umownego.

Trzecie z kwestionowanych postanowień przewiduje natomiast uzależnienie wydania studentowi jego dokumentów (np. matury) od uprzedniego uregulowania przez niego zaległości finansowych, co jest niezgodne z prawem. Co prawda prawo polskie przewiduje instytucję tzw. prawa zatrzymania uregulowaną w art. 496 k.c. to jednak w ocenie Sądu instytucja ta nie może znaleźć zastosowania w niniejszej sprawie. Dotyczy ona bowiem sytuacji, w której skutek odstąpienia od umowy strony mają dokonać zwrotu świadczeń wzajemnych. Każdej z nich przysługuje wówczas prawo zatrzymania, dopóki druga strona nie zaoferuje zwrotu otrzymanego świadczenia, albo nie zabezpieczy roszczenia o zwrot.

W niniejszej sytuacji świadczeniami wzajemnymi stron są świadczenie nauki przez Uczelnię i wzajemne świadczenie pieniężne studenta. Dokumenty złożone przez niego w dziekanacie Uczelni stanowią jedynie dowód ukończenia przez studenta szkoły średniej i zdania państwowego egzaminu maturalnego, co jest niezbędne celem kontynuacji nauki na studiach wyższych. Stanowią również dowód uzyskania przez studenta określonych ocen, który to dowód niezbędny jest w procesie rekrutacji na poszczególne kierunki studiów. Nie ma w więc w tym przypadku żadnych podstaw do zastosowania prawa zatrzymania. Mimo to na mocy kwestionowanego postanowienia pozwany przyznaje sobie prawo do wykorzystywania swojej silniejszej pozycji i wymuszenia na konsumentach określonych świadczeń, bez względu na okoliczności.

Oceniając w świetle czwarte kwestionowane postanowienie wzorca stosowanego przez pozwanego stwierdzić należy, iż o ile w postaci przedstawionej przez powoda może stwarzać wrażenie klauzuli abuzywnej, o tyle w połączeniu z zastrzeżeniem konieczności powiadomienia przez studenta o każdorazowej zmianie adresu, w ocenie Sądu nie kształtuje sytuacji konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami. Konsument jest bowiem poinformowany

o obowiązku podania Uczelni nowego adresu. Jednak w przypadku braku takiej informacji należy uznać, iż nadawca ma prawo przyjąć, że dotychczasowy adres jest prawidłowy.

Na powyższą ocenę nie ma wpływu okoliczność, że stosowanie kwestionowanego postanowienia jest przejawem dążenia Uczelni do uproszczenia zasad swojej działalności.

Piąte z kwestionowanych w pozwie postanowień również w ocenie Sądu stanowi typową klauzulę abuzywną.

Kodeks postępowania cywilnego rozróżnia bowiem dwa rodzaje właściwości miejscowej: właściwość ogólną i właściwość szczególną. Podstawę do określenia właściwości ogólnej stanowi miejsce zamieszkania pozwanego (actor sequitur forum rei). Do właściwości szczególnej zalicza się natomiast: właściwość przemianą i właściwość wyłączną. Kodeks daje zatem powodowi prawo wyboru sądu, przed który może wytoczyć powództwo. Przepisy o właściwości przemiennej stwarzają dla strony powodowej udogodnienie polegające na tym, że może według własnego uznania wybrać jako sąd miejscowo właściwy inny sąd niż ten, który jest właściwy według przepisów o właściwości ogólnej i tym samym skierować sprawę do sądu korzystniejszego dla siebie położonego, pozbawiając równocześnie pozwanego tej dogodności, jaką jest prowadzenie procesu przed sądem jego miejsca zamieszkania, pobytu lub siedziby (orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 1982 r., III PZP 12/82, OSPi KA 1983, Nr 4, poz. 74). Celem uregulowań w tym zakresie jest wzgląd na ułatwienie stronom dostępu do sądu, ekonomikę procesową oraz ułatwienie sądowi wykonywania czynności procesowych zgodnie z zasadą bezpośredniości.

Stwierdzić należy, iż treść postanowienia zawartego w stosowanym przez pozwaną Szkołę wzorcu, określającego właściwość sądu rozpoznającego spory wynika z zawartej umowy, narzuca rozpoznanie sprawy wyłącznie przez sąd miejscowo właściwy według właściwości ogólnej – wyznaczonej przez miejsce zamieszkania lub siedzibę Szkoły. Konsument pozbawiony zostaje więc możliwości wytoczenia ewentualnego powództwa przed sąd właściwy przemienne. Tym samym zachodzą przesłanki uznania tego postanowienia za klauzulę niedozwoloną, kształtującą prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszającą jego interesy, poprzez narzucenie konsumentowi wyłącznej możliwości rozpoznania sprawy przez sąd określony miejscowo według właściwości ogólnej, mimo, iż przepisy dają stronie inicjującej spór w sądzie uprawnienie do dokonania wyboru sądu. Analogicznie w tej kwestii wypowiedział się Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z dn. 15.01.2009r., sygn. akt VI ACa 1638/08. Zdaniem Sądu kwestionowane postanowienie wypełnia zatem znamiona art. 385¹ § 1 kc.

O jego nieuczciwym charakterze decyduje więc to, że wyłącza ono konsumentowi możliwość wyboru sądu, przed który może wytoczyć powództwo przeciwko Szkole.

Sąd oddalił wnioski strony pozwanej o dopuszczenie dowodów wskazanych w odpowiedzi na pozew uznając, iż w postępowaniu, którego przedmiotem jest abstrakcyjna ocena kwestionowanych postanowień dopuszczenie tych dowodów nie miało wpływu na rozstrzygnięcie przedmiotowej sprawy. Ponadto podnoszone przez pozwanego okoliczności nie były przez powoda kwestionowane więc nie wymagały dopuszczenia dowodu z zeznań świadków.

Odnosząc się natomiast do zarzutów, dotyczących dochowania przez Szkołę należytej staranności w prowadzeniu działalności gospodarczej z uwagi na fakt, iż postanowienia wzorca umowy stosowanego przez (...) były w 2004r. przedmiotem kontroli UOKiK, należy stwierdzić, że naruszenie przepisów dotyczących ochrony konsumentów ma charakter obiektywny i niezależny od okoliczności. Ponadto prowadzony przez Prezesa UOKiK rejestr postanowień niedozwolonych jest jawny i ogólnodostępny a pozwana ma obowiązek weryfikowania na bieżąco stosowanego przez siebie wzorca umownego.

Na marginesie należy wskazać, iż Sąd nie odrzucił pozwu na podstawie art. 199 § 1 pkt 3 kpc albowiem nie uznał za zasadną argumentacji pozwanego w tym zakresie. Zważyć należy, iż zgodnie z treścią art. 479³⁸ legitymację czynną do wytoczenia niniejszego powództwa ma każdy, kto według oferty pozwanego mógłby zawrzeć z nim umowę zawierającą postanowienie, którego uznania za niedozwolone żąda się pozewem. Powództwo może wytoczyć również organizacja społeczna, do której zadań statutowych należy ochrona interesów konsumentów (...). Powód dołączył do pozwu pełny

odpis z Krajowego Rejestru Sądowego, z którego wynika, iż jednym z celów organizacji jest właśnie ochrona interesów konsumentów.

Sąd nie odrzucił również niniejszego pozwu z uwagi na podnoszoną przez pozwanego okoliczność skierowania go pod adresem niewłaściwej osoby. Załączony przez powoda do akt postępowania wzorzec umowy zawiera bowiem właściwą nazwę i adres Uczelni. Ponadto pozwany nie podnosił, że dołączony do pozwu wzorzec umowy nie jest umową stosowaną przez niego. Jak wynika z akt niniejszego postępowania pozwany w stosunkach z konsumentami (studentami) wykorzystuje wzorzec umowy dołączony przez powoda do pozwu. W związku z powyższym odrzucenie pozwu z powyższych względów nie jest możliwe. Dodatkowo, powód „sprostował” oczywistą omyłkę pisarską dotyczącą oznaczenia pozwanego w piśmie z dnia 16 marca 2011r.

Mając na uwadze powyższe okoliczności Sąd Okręgowy uznając, iż cztery z kwestionowanych postanowień wzorca umownego stosowanych przez pozwanego spełniają przesłanki klauzuli niedozwolonej (art. 385¹ § 1 k c) zakazał ich wykorzystywania w obrocie (art. 479⁴² § 1 kpc).

W odniesieniu do jednego z postanowień stosowanych przez pozwanego Sąd Okręgowy oddalił roszczenie powoda jako bezzasadne.

O obciążeniu pozwanego stałą opłatą sądową od czterech pozwów orzeczono na podstawie art. 26 ust 1 pkt 6 w zw. z art. 113 ust. 1 oraz art. 96 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 28.07.2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. nr 167, poz. 1398). W pozostałej części na mocy ustawy koszty sądowe zostały przejęte przez Skarb Państwa.

O kosztach zastępstwa procesowego orzeczono na podstawie art. 98 w zw. z art. 100 kpc stosownie do wyniku sporu.

O publikacji prawomocnego wyroku w Monitorze Sądowym i Gospodarczym na koszt pozwanego zarządzono na zasadzie art. 479⁴⁴ kpc.

SSO Witold Rękosiewicz